Een Meidag in Nieuwkoop.

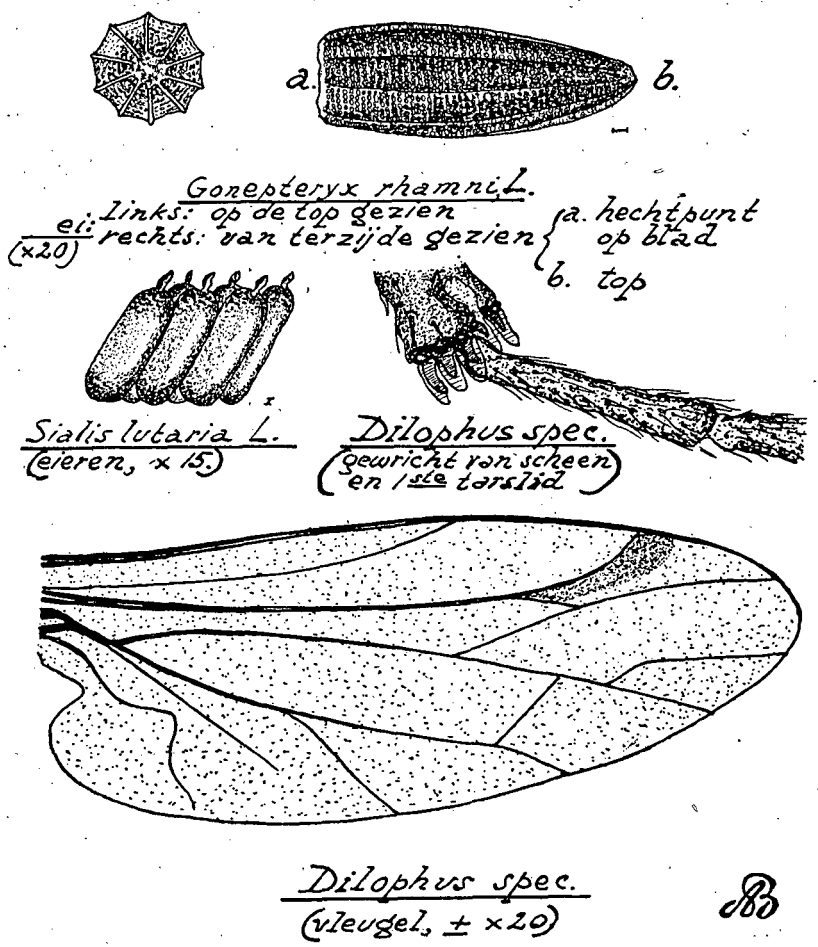
door A. Bouwman Jr., met tekeningen van den schrijver

We minderen vaart...., een schok, en ik sta, wat onwennig in de grote stilte nu, alleen op de weg, terwijl de autobus met m'n gemoedelijke medereizigers uit het gezicht verdwijnt. Dan is er het steeds weer verrassende weerzien van dit unieke landschap : aan de ene zijde van de smalle landweg de uitgestrekte polders met het gezicht op wat verspreide hofsteden, aan de andere kant het doel van deze vacantietocht, zover het oog reikt een echt-hollandse plas, aan de einder omzoomd door geheimzinnig-verre oeverlanden, waaruit enkele elzenbosjes omhoog steken.

Even later roei ik de plas op en nu zie ik pas, hoezeer ik ongelijk had, toen ik de zon verwenste, die zich op deze Meidag leek schuil te willen houden achter een grijze nevel. Want het is wel niet zonnig vanmorgen, maar heel zeldzaam is hier een windstilte zo volkomen, dat het water een als metaal glanzende vlakte vormt, zodat ik m'n behoedzaam riemgeplons haast als ongepaste rustverstoring gevoel. Door de ijle nevel kleuren de opstallen, houtmijten en het struikgewas aan de wegglijdende oever in allerlei tinten van grijs en op eenmaal blijkt dat kleiner wordende wereldje twee kleuraspecten te vertonen, al naargelang de zon de nevelsluiers van tijd tot tijd in meerdere of mindere mate weet te doorboren.

Ik bevind me nu midden op de plas en prijs in stilte het lot, dat me juist vandaag uit 't drukke stadsgewoel naar hier bracht. De riemen laat ik weer even rusten en gewapend met de kijker zoek ik de omgeving af. Een enkele kapmeeuw, waarschijnlijk afkomstig van de kolonie in het verboden jachtgebied verderop, heeft blijkbaar een ander domein op het oog dan de plas hier, want hij vliegt nogal doelbewust voorbij. Hier en daar dobbert de donkere gedaante van een eend, fuut of meerkoet ; door de nevel is herkenning niet mogelijk.

De oversteek naar de veenlanden, waar gelukkig nog geen bebouwing het oog stoort, kost bij dit windstille weer weinig moeite en zo drijf ik met de boot al spoedig tegen de voorlopers van de oevervegetatie aan. Als stoere pioniers van het interessante verlandingsproces hebben de lange mattenbiesstengels even de aandacht ; op m'n tocht langs de oever kom ik herhaaldelijk kleinere en grotere groepen van deze stengels tegen. Overigens is het beeld, dat we hier van de overgang van water naar land te zien krijgen, maar heel fragmentair. De oorzaak daarvan is ongetwijfeld de gewoonlijk sterke golfslag op deze uitgestrekte plas. Hoe in stille hoekjes de verlanding via fonteinkruiden, gele plomp en waterlelie, mattenbies en riet, zeggen, moerasvaren en veenmos in haar werk gaat, kunt U zeer instructief beschreven vinden door Ir. J. Vlieger in het Plantensociologie-nummer van „Natura" (April 1938), en vooral ook in het prachtige boek over

de plantengroei van het Naardermeer, van de hand van Dr. E. M. van Zinderen Bakker.

Op deze stille Meidag blijkt de flora in vèlerlei opzicht nog in haar eerste lēnte-ontwaken te zijn, maar wat de werkelijkheid nog niet geeft, vult het herinneringsbeeld aan.

Intussen trekt het opnieuw mijn aandacht, dat het water overdekt is met een onnoemelijk aantal kleine drenkelingen, die ik eerst voor een tweetal soorten vliegjes heb gehouden. Een nauwlettende beschouwing met behulp van de onmisbare loupe wijst echter uit, dat hier een kleine soort uit de familie der Bibionidae in massa de verdrinkingsdood sterft. Evenmin als z'n grotere verwant, de algemeen voorkomende en opvallende *zwarte vlieg* (Bibio spec.) is deze Dilophus-soort een „vlieg". Beide genera behoren tot de muggen, voor welke rangschikking naast de vleugelnervatuur (een der gewichtigste determinatiekenmerken van

insecten !) in hoofdzaak de vorm van kop en sprieten verantwoordelijk is. Door de sterke geslachtsverschillen (sexuele dimorphie) bleek ik tenslotte de mannetjes en wijfjes voor twee soorten te hebben gehouden. Niet alle individuen blijken evenwel zo ongelukkig te zijn, dat ze hun eerste voorjaarsvlucht al dadelijk met de dood moeten bekopen, want ook in het hakhout van het elzenbosje, waarbij ik inmiddels beland ben, tref ik de kleine zwarte vliegjes bij duizenden aan. Enkele van hen genieten de onderscheiding, straks als microscopisch object te mogen dienen, want een van hun soortskenmerken is een aardige krans van dorens aan het uiteinde van hun scheen, daar waar dit deel van de insectenpoot overgaat in de gelede voet.

Een bezoek aan dit bosje, een rijke wildernis met al de bekoring van het elzenmoeras, heeft vandaag nog een ander oogmerk dan een test-object voor m'n plantenkennis te zijn, want ik ga er dadelijk op zoek naar dorre rietstengels, hier en daar aanwezig tussen de krakende skeletten van het leverkruid en het harig wilgenroosje, vergane glorie van de nazomer van het vorig jaar. M'n voorkeur bepaalt zich echter tot die rietstengels, die aan hun top een verdikking vertonen, gevormd door een aantal elkaar knopvormig omsluitende bladresten, ongeveer gevormd als een sigaar, vandaar de naam *sigaargallen,* want gallen zijn het, waarom het me te doen is. Hoe de vlieg heet, die, onvoorziene omstndigheden voorbehouden, in Juni uit deze gallen tevoorschijn zal komen, en hoe de galvorming in z'n werk gaat, kunt U te weten komen uit de interessante beschrijving, die Prof. Dr. W. M. Docters van Leeuwen, onze gallenspecialist, gaf in „Natura" van November 1938. De gallen, die ik vandaag inzamel, zullen over enkele weken bij mij thuis hun inhoud openbaren en ik weet zeker, dat ik dan nog heel wat mooiere dieren (in hoofdzaak sluipwespen, dus parasieten !) te zien zal krijgen dan de ietwat flegmatieke galvormer-zelf.

Bij m'n gesnuffel tussen het dichte struweel van bramen, hop en kamperfoelie stoot ik tweemaal op een voltallig legsel van een wilde eend, waarbij de vogel met veel misbaar op de wieken gaat. Overal jaag ik muggen op, die echter nog niet zo talrijk en vooral ook nog niet zo agressief zijn als later in het jaar. Tenslotte kom ik met m'n buit aan gallen weer uit het bosje tevoorschijn om van wal te steken naar een andere lievelingsplek. Eerst inspecteer ik, in de roeiboot gezeten, nog even de planten langs de slootoever op ei-afzettingen van een in het voorjaar algemeen voorkomend dier, de *slijkvlieg* (Sialis lutaria), naar entomologische maatstaf echter ook weer geen „vlieg", maar een „netvleugelige" als bijvoorbeeld de mierenleeuw en de gaasvlieg. Ofschoon ik de eierpakketten, meestal vlak boven het water aan de bladeren van de gele lis of van kalmoes te vinden, goed ken, lopen al mijn nasporingen op niets uit. Wel jaag ik de volwassen dieren (imagines) op, want evenals de waterjuffers (kleine libellen of Agrionidae) zijn ook deze insecten vandaag weinig

vliegvlug, zeker doordat de zon zich nog schuilhoudt. Het experiment om de eieren thuis te laten uitkomen en me op die manier ideale objecten te verschaffen voor een microscopische demonstratie van de tracheekieuwen van deze waterlarven, wordt dus nog in petto gehouden.

Na een korte tocht door uiterst smalle sloten, waarin ik alleen door allerlei manipulaties met een roeispaan vooruitkom, beland ik tenslotte, waar ik wezen wil, al versperren meer dan manshoge braamloten me hier van meter tot meter de weg. Natuurlijk legt ook deze weerspannige vegetatie het toch tegen mij af en ik zit al gauw op m'n plekje van vroeger te genieten van de zang der weer tot rust gekomen vogelbevolking. Zonder ophouden laten fitis en tuinfluiter zich horen ; ook de houtduiven laten zich niet onbetuigd. Anders dan in de zomermaanden ontbreekt nog het indrukwekkende insectengezoem, door wijlen onze onvergetelijke Dr. Jac. P. Thijsse zo karakteristiek „het grote zomergeluid" genoemd, maar een plotseling opduikende fleurige citroenvlinder geeft wat kleur aan het stemmige groen en grijs van ontluikend lover in het nevelige namiddaglicht. Het lijkt een uit haar overwintering ontwaakte draagster van de eerste generatie van dit jaar te zijn, want ze zet zich tenslotte op een nauwelijks uitgelopen eindknop van de vuilboom (Frangula alnus) en even later wijst een blik door de loupe uit, dat er een drietal eitjes zijn afgezet. Ze hebben de typische vorm van „witjes"-eieren, hetgeen niet te verwonderen valt, want de citroenvlinder (Gonepteryx rhamni) behoort met het bekende koolwitje, de oranjetip en de lucernevlinders tot deze groep, maar komt in het Westen van ons land alleen daar voor, waar de vuilboom groeit en dat is dan in hoofdzaak het geval in de veenmoerassen.

Een blik op m'n horloge doet me met spijt constateren, dat ik nodig moet opbreken, want als ik de bus mis, wacht me een wandeling van drie uur vóór ik de trein naar huis kan nemen en daarop is een eendagsreisplan niet berekend. Zo zoek ik noodgedwongen de roeiboot weer op en spoedig bevind ik me weer op het open water van de plas. De overtocht naar het dorp onderbreek ik halverwege nog even voor het nemen van 'n monster water, om dat thuis op het plankton te onderzoeken en weinig later voert de bus ons weg van rijkdommen, onbekend aan velen, wier levensvreugde aan diepte zou winnen, indien zij de rijkdommen der natuur zouden beleven, zoals ik die ook weer op deze schone Meidag in Nieuwkoop beleefd heb.